

# از مشهد تا مدینه

دکتر علی شمسا

استاد دانشگاه

تهران ۱۳۹۶



## فهرست

| عنوان                                                  | صفحه |
|--------------------------------------------------------|------|
| پیشگفتار چاپ دوم .....                                 | ۱۵   |
| پیشگفتار چاپ اول .....                                 | ۲۰   |
| ❖ بخش اول؛ از مشهد الزّضا (ع) تا مدینه النبی (ص) ..... | ۲۳   |
| ➤ دوشنبه ۵ / ۱۰ / ۱۳۷۶ .....                           | ۲۶   |
| • فرودگاه بین "علی شهید هاشمی نژاد مشهد" .....         | ۲۶   |
| • فرودگاه بده .....                                    | ۲۷   |
| • در راه مدینه .....                                   | ۲۹   |
| • در مدینه .....                                       | ۳۱   |
| ➤ سه شنبه ۱۶ / ۱۰ / ۱۳۷۶ .....                         | ۳۳   |
| • مدینه منوره .....                                    | ۳۳   |
| • شیعیان عربستان .....                                 | ۳۷   |
| • تغییرات حرم و صحن نبوی (ص) .....                     | ۳۹   |
| • مقدمات خرید سوغات .....                              | ۴۵   |
| • مقدمات افطار در مدینه .....                          | ۴۵   |
| • تلفن به مشهد .....                                   | ۴۶   |
| • داستان سه شنبه شب، شب دیدار بقیع .....               | ۴۷   |
| • نماز تراویح .....                                    | ۴۸   |
| • داستان پشت دیوار بقیع .....                          | ۴۸   |
| ➤ چهارشنبه ۱۷ / ۱۰ / ۱۳۷۶ .....                        | ۵۰   |
| • کمی از وضعیت زنان و جوانان عربستان .....             | ۵۴   |
| ➤ پنج شنبه ۱۸ / ۱۰ / ۱۳۷۶ .....                        | ۵۵   |
| • شب جمعه دعای کمیل در قصر الدخیل مدینه .....          | ۵۷   |
| ➤ جمعه ۱۹ / ۱۰ / ۱۳۷۶ .....                            | ۶۱   |
| • مدینه .....                                          | ۶۱   |
| • از زبان مدینه .....                                  | ۶۳   |

- شنبه ۲۰ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۶۷
- مدینه ..... ۶۷
- یک شنبه ۲۱ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۷۳
- مدینه النبی (ص) ..... ۷۳
- دوشنبه ۲۲ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۸۳
- توجه به مقررات در رانندگی ..... ۸۳
- سه شنبه ۲۳ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۸۶
- مدینه ..... ۸۶
- چهارشنبه ۲۴ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۹۱
- مدینه ..... ۹۱
- پنج شنبه ۲۵ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۹۴
- مدینه ..... ۹۴
- نمازهای برادران اهل تثنی خون دلی دست است ..... ۱۰۱
- جمعه ۲۶ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۱۰۷
- مدینه روز وداع ..... ۱۰۷
- خطبه اول ..... ۱۰۷
- خطبه دوم ..... ۱۰۸
- در مسجد شجره ..... ۱۰۹
- شنبه ۲۷ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۱۱۲
- مکه مکرمه ..... ۱۱۲
- عمره مفردة دیگر به نیابت ..... ۱۱۷
- یک شنبه ۲۸ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۱۲۰
- مکه ..... ۱۲۰
- دوشنبه ۲۹ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۱۲۶
- مکه ..... ۱۲۶
- عمره مفرده ..... ۱۳۲
- سه شنبه ۳۰ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۱۳۷
- شب قدر بیست و سوم رمضان در قصر حسن عابد، مکه ..... ۱۳۹
- چهارشنبه ۳۱ / ۱۰ / ۱۳۷۶ ..... ۱۴۱
- مکه ..... ۱۴۱

|     |                                                           |
|-----|-----------------------------------------------------------|
| ۱۴۸ | ..... پنج شنبه ۱ / ۱۱ / ۱۳۷۶                              |
| ۱۵۹ | ..... جمعه ۲ / ۱۱ / ۱۳۷۶                                  |
| ۱۵۹ | ..... روز قدس در مکه                                      |
| ۱۵۹ | ..... خطبه اوّل                                           |
| ۱۶۰ | ..... خطبه دوم                                            |
| ۱۶۲ | ..... مختصری از مسجد الحرام                               |
| ۱۶۶ | ..... شنبه ۳ / ۱۱ / ۱۳۷۶                                  |
| ۱۶۶ | ..... مکه                                                 |
| ۱۷۲ | ..... یک شنبه ۴ / ۱۱ / ۱۳۷۶                               |
| ۱۷۲ | ..... مکه                                                 |
| ۱۷۸ | ..... دوشنبه ۵ / ۱۱ / ۱۳۷۶                                |
| ۱۷۸ | ..... روز وداع با خانه دوست                               |
| ۱۸۲ | ..... تفاوت های برگزاری حج قبل و بعد از انقلاب اسلامی     |
| ۱۸۸ | ..... دعای کمیل در کنار بقیع                              |
| ۱۹۰ | ..... فروشگاه های مدینه                                   |
| ۱۹۱ | ..... محرم شدن در مسجد شجره                               |
| ۱۹۱ | ..... تفاوت های زیارت حضرت رسول (ص) و خانه فاطمه زهرا (س) |
| ۱۹۶ | ..... عازم منی با آمبولانس                                |
| ۱۹۸ | ..... حج سال ۱۳۵۴ با کاروان شیر و خورشید سرخ ایران        |
| ۱۹۹ | ..... با کاروان شیر و خورشید در سال ۱۳۵۶                  |
| ۲۰۰ | ..... نکته بسیار جالب حج سال ۱۳۵۶                         |
| ۲۰۱ | ..... ساعت بیت الله الحرام                                |
| ۲۰۱ | ..... مشخصات ساعت بیت الله الحرام                         |
| ۲۰۲ | ..... تشکیلات حج و زیارت قبل و بعد از انقلاب به اختصار    |
| ۲۰۳ | ..... تفاوت عمده حج قبل و بعد از انقلاب                   |
| ۲۰۷ | ..... شعر ابوالقاسم حالت در وصف برخی حجاج ایرانی          |
| ۲۰۸ | ..... بخش دوم؛ از خرابه های شام تا گودال قتلگاه           |
| ۲۰۹ | ..... دوشنبه ۲۸ / ۲ / ۱۳۷۷                                |

- ۲۰۹ ..... فرودگاه بین المللی شهید هاشمی نژاد مشهد
- ۲۱۲ ..... ساعت چهار بعد از ظهر در فرودگاه دمشق
- ۲۱۳ ..... نماز عشاء در حرم حضرت زینب (ع)
- ۲۱۴ ..... به طرف مرز عراق
- ۲۱۵ ..... سه شنبه ۱۳۷۷ / ۲ / ۲۹
- ۲۱۵ ..... مرز الولید
- ۲۲۱ ..... چهارشنبه ۱۳۷۷ / ۲ / ۳۰
- ۲۲۱ ..... حاکم
- ۲۲۶ ..... وادان الشلام نجف
- ۲۲۸ ..... مسجد خُثَّانَه
- ۲۲۹ ..... نهار در محل نجف
- ۲۲۹ ..... مقبره میثم تمار
- ۲۳۰ ..... منزل حضرت علی (ع) رکوفه
- ۲۳۲ ..... مسجد کوفه
- ۲۳۵ ..... شجره نامه صدام
- ۲۳۶ ..... قبر مختار و قبر هانی بن عروه
- ۲۳۷ ..... پنجشنبه ۱۳۷۷ / ۲ / ۳۱
- ۲۳۷ ..... نجف
- ۲۴۰ ..... صبحانه در هتل نجف
- ۲۴۱ ..... مسجد سهله
- ۲۴۲ ..... نماز ظهر و عصر در حرم حضرت علی (ع)
- ۲۴۴ ..... ساعت ۱۶:۰۰ وداع با حضرت امیر (ع)
- ۲۴۶ ..... به طرف کربلا
- ۲۴۸ ..... در کربلا
- ۲۵۳ ..... جمعه ۱۳۷۷ / ۳ / ۱
- ۲۵۳ ..... زیارت فرات، حرّ، پسران مسلم (ع)
- ۲۵۴ ..... شهر مسیب
- ۲۵۶ ..... زیارت قبر حرّ
- ۲۵۷ ..... تل زینبیه (س) و بوی آزادی

- غروب جمعه کربلا، حرم امام حسین (ع) ..... ۲۶۰
- شنبه ۲ / ۳ / ۱۳۷۷ ..... ۲۶۳
- کربلا ..... ۲۶۳
- احترام عراقی ها به ما ..... ۲۶۴
- صبحانه در کربلا ..... ۲۶۵
- بغداد ..... ۲۶۸
- غروب کاظمین ..... ۲۶۹
- یکشنبه ۳ / ۳ / ۱۳۷۷ ..... ۲۷۵
- بغداد، سامرا، بغداد ..... ۲۷۵
- غروب کاظمین ..... ۲۸۱
- بغداد ..... ۲۸۵
- دوشنبه ۴ / ۳ / ۱۳۷۷ ..... ۲۸۷
- بغداد، کاظمین، مرز الولید ..... ۲۸۷
- مرز الولید (سوریه و عراق) ..... ۲۹۱
- سه شنبه ۵ / ۳ / ۱۳۷۷ ..... ۲۹۵
- دمشق ..... ۲۹۵
- چهارشنبه ۶ / ۳ / ۱۳۷۷ ..... ۳۰۱
- دمشق ..... ۳۰۱
- پنجشنبه ۷ / ۳ / ۱۳۷۷ ..... ۳۰۳
- دمشق ..... ۳۰۳
- جمعه ۸ / ۳ / ۱۳۷۷ ..... ۳۰۶
- دمشق ..... ۳۰۶
- شنبه ۹ / ۳ / ۱۳۷۷ ..... ۳۱۴
- یکشنبه ۱۰ / ۳ / ۱۳۷۷ ..... ۳۱۶
- دمشق ..... ۳۱۶
- دوشنبه ۱۱ / ۳ / ۱۳۷۷ ..... ۳۱۹
- دمشق ..... ۳۱۹
- خاطرات عتبات عالیات بعد از تغییر نظام عراق ..... ۳۲۷

- یک نماز جمعه دلنشین ..... ۳۲۷
- شب و روز عاشورا، در حرم امام حسین (ع) ..... ۳۲۲
- یک نکته قابل توجه ..... ۳۳۵
- هروله یا حسین (ع) ..... ۳۳۵
- ❖ اعلام ..... ۳۲۸
- ❖ کتابنامه ..... ۳۳۲

www.ketab.ir



## پیشگفتار چاپ دوم

می خواهم پیش از آنکه خواننده گرامی سفرنامه ام، متن کتاب را بگشاید و آن را بخواند، و در عالم ذهن خویش، در سفرهایی که من رفته ام - و در این دفتر از آنها سخن گفته ام - با من همسفر شود، به رسم دیرینه، پیشتر، این پیشگفتار را بخواند و قبلاً با این مسافری که در این سفر، او همراه خواهد گشت، اندکی آشنا شود، و بداند که او کیست؟ و انگیزه اش از این نوشتن چیست. و از من خدا را هیان سفر به «کوی دوست»، که پیوسته به سوی آن روانند، چرا صاحب این قلم دست به نوشتن برد، است. و هر روز سبقی بر ورقی آورده، و چشم بر راحت خویش بسته تا بر این اوراق بگشاید؟ و چه روزها و چه شبها که اندک خوابی قناعت کرده تا سمند قلم را، گاه رام و آرام، و گاه سرکش و نا آرام، در میدان ورق بخواند و بگری بر آن بنگارد؟

پیش از آنکه از این سفرها و از انگیزه ام در ثبت و ضبط آنها سخن بگویم، چون در سیری درونی، در آینه خاطراتم می نگرم، خوشتن را می بینم که از نوجوانی و جوانی ام بسیار با کتاب مانوس بوده ام و لذتبخش ترین ساعت های روز و شبم ساعتی بود که به «خواندن» می گذشت، از جمله به خواندن ترجمه حال بزرگان، و نیز به خواندن سفرنامه که بخصوص بدان علاقه ای وافر داشتیم. با خواندن سفرنامه بذل میل به سفر در

زمین ضمیرم افشاندند و در گذر زمان بالیدن گرفت، اما امکان رفتن به سفر برایم فراهم نمی شد. در آزمون ورودی پزشکی دانشگاه مشهد قبول شدم. پزشکی را دوست داشتم؛ زیرا علاوه بر آنکه این رشته برای همسالان من - بخصوص آنان که در رشته طبیعی دیپلم گرفته بودند - جاذبه داشت، برای من که از خانواده ای مذهبی برآمده بودم، جاذبه ای مضاعف داشت، که این سخن پیامبر (ص) را شنیده بودم که فرموده است: «العلم علمان علم الادیان و علم الابدان».<sup>۱</sup> پیامبری که به آموختن دانش از گهواره تا گور سفارش می کند،<sup>۲</sup> یعنی آموختن در مکتب او زمان ندارد، و نیز کسب دانش را، هرچند در چین باشد را لازم می شمارد،<sup>۳</sup> یعنی آموختن در قاموس او مکان هم ندارد، و او هیچ مرز زمانی و مکانی برای آن نمی شناسد. در حدیث مذکور نوعی عنصر را بر زبان می آورد، و برترین دانش را دانشی می داند که برای «انسان» سودمند باشد، و در جهت سلامت تن و جان او به کار آید. و برای من که بخت یار گشته بود و در رشته طب - که بالاخص مورد تأیید و تأکید پیامبر (ص) بود پذیرفته شده بودم، این قبولی برایم شورانگیز تر بود؛ از این رو خواندن درسهای پزشکی در آن سال برایم قداست یافت، و برای خوب خواندن و خوب آموختن آن درسها این بیت سعدی را همواره پیش چشم می داشتم که گفت:

می کوش به هر ورق که خوانی تا معنی آن تمام دانی

بیتی که در گذشته های دورتر معلم خصصن برای امری خوشنویسی به ما سرمشق داده بود. در آموختن علم دین هم اگر مستقیماً توفیق نیافتم، اما هر یکجایی در محضر عالمان بزرگ، در همان سالها شرف حضور می یافتم، و از چشمه زلال کلام معرفتشان به مصافق خُذِ الْعِلْمَ مِنْ أَفْوَاهِ الرَّجَالِ،<sup>۴</sup> جرعه ای می نوشیدم، و عطش جان تشنه ام را فرو می نشاندم.

خدا را سپاس می گویم بر سرنوشتی که آن مهربان برایم رقم زد، با آنکه این که با آنچه تا کنون برایم پیش آمده، من اکنون معنی این سخن مولانا<sup>۵</sup> را با همه وجودم در می یابم که گفت:

<sup>۱</sup> بحار الانوار / ج ۱ / ص ۲۲۰.

<sup>۲</sup> نهج الفصاحه / ص ۳۱۸.

<sup>۳</sup> وسائل الشیعه / ج ۲۷ / ص ۲۷.

<sup>۴</sup> عوالی اللآلی / ج ۴ / ص ۷۸.

<sup>۵</sup> جلال الدین محمد بلخی معروف به مولوی و مولانا و رومی از مشهورترین شاعران ایرانی تبار پارسی گوی است نام کامل وی «محمد ابن محمد ابن حسین حسینی خطیبی بکری بلخی» بوده و در دوران حیات به القاب «جلال الدین»، «خداوندگار» و «مولانا خداوندگار» نامیده شده. در قرن های بعد (ظاهراً از قرن ۹) القاب «مولوی»، «مولانا»، «مولوی رومی» و «ملاوی رومی» برای وی به کار رفته و از برخی از اشعارش تخلص او را «خاموش» و «خُموش» و «خافش» دانسته اند. زبان مادری وی پارسی بوده است.

مشرکین که از ویژگیهای مهم حج ابراهیمی (ع) است و علمی است قرآنی. برگزاری این مراسم، خود، نیز مربوط به بعد از انقلاب است، و آن را تنها حجاج ایرانی برگزار می کنند و یادگار امام راحل (ره) است، که مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) هم، هرسال در برگزاری با شکوه آن تأکید می کنند، و در پیامی که برای قرائت درین مجمع می فرستند از مشکلات مسلمانان در کشورهای اسلامی، و چگونگی رفع آنها با مخاطبان خود سخن می گویند. خوشبختانه هرسال بر تعداد شرکت کنندگان این مراسم، از مسلمانان دیگر کشورهای جهان اسلام، نیز افزوده می شود، و بر شکوه آن می افزاید.

باری، با آنکه گذشت، راقم این سطور خواسته است به جای آنکه، خود به تنهایی گلچین تفرجگاههای معنی سفر خریش، آمد، و از لذتهای آن، تنها، خود برخوردار شود، از این گلگشت، دفتری فراهم آرد هدیه دوستان را، و با این انگیزه یادداشتی از فرمایشات او را به دست چاپ سپرده، و درین کتاب، منتشر ساخته است. امید است که این، کتاب باشد که به گفته ابوالفضل بیهقی<sup>۱</sup> به یکبار خواندنش بیرزد.

لله الشکر و لله الحمد، و استمداد اولاً و آخراً.

|                              |                              |
|------------------------------|------------------------------|
| از برای مردم اهل بصر         | گفت پیغمبر کلامی معتبر       |
| در خور دارندگان حلمها        | علم دو باشد ز جمله علمها     |
| علم دین کان می رهند از غرض   | علم تن کان می رهند از مرض    |
| علم دین جان را کرامت می دهد  | علم تن، تن را طراوت می دهد   |
| در ج از وهم و رحمانی شدن     | در عروج از خاک و افلاکی شدن  |
| زان به رن شاو ز آفات زمن     | بوعلی را دانش جان بود و تن   |
| نام تو را شد متجلی           | ای طیب جانشین بوعلی          |
| نی به برخوردار و نی درویش را | هان که نفروشی تو علم خویش را |
| جست باید این ثمن از ذوالمنن  | برتر آمد علم تو از هر ثمن    |

<sup>۱</sup> ابوالفضل محمد بن حسین بیهقی مورخ و نویسنده معروف ایرانی در دربار غزنوی است. شهرت او بیشتر به خاطر نگارش کتاب معروف به تاریخ بیهقی است که مهمترین منبع تاریخی در مورد دوران غزنوی است. (م ۴۵۶ هـ.ش).

جز رضای حق مجوی ای ذوالقنون

پیشگفتار چاپ دوم □ ۱۹

بهره ای از بهر کارت ای فطون

در پایان لازم می دانم از جناب آقای دکتر جاوید صباغیان استاد دانشکده دکتر شریعتی دانشگاه فردوسی که ویراستاری و نگارش مقدمه کتاب را بعهدہ مرحمتی خود داشتند و همینطور از دو روحانی با صفا و بی ریا حجج اسلام سید محمد صادق طباطبائی شیرازی و حسین ملائی مرقی که با پاورقی ها و مستند کردن مطالب کتاب ، بر غنای آن افزوده اند و در چاپ دوم این کتاب به بنده لطف داشته اند صمیمانه و از سویدای دل تشکر کرده و برای این دوستان با صفا از خداوند یکتا سعادت و سلامت آرزو می نمایم.

www.ketab.ir